De Sjinnerbende,
Bokkerijders uit Schin op Geul, Walem en Strucht (3)

Kritiek op Sleinada

Het grote aantal vonnissen (± 500) staat in wanverhouding tot het geringe aantal inbraken en de hoeveelheid gestolen goederen. Aan de 2e inbraak op de Schaesbergse kluis (Schin op Geul) in 1761 zouden 150 man hebben meegedaan! Vijf man zou meer dan voldoende zijn geweest. Volgens L.Augustus is Sleinada juist een van de verspreiders van waanideeën over de Bokkerijders.
Op beschuldiging dat de bende van de Bokkerijders een waanidee is dat in stand werd gehouden met het afdwingen op de pijnbank van valse bekentenissen, geeft Sleinada toe dat voor het geringe aantal diefstallen een groep van twintig personen voldoende was geweest, maar schuift het probleem van tafel met de opmerking dat de leiders der bende het antwoord als geheim mee in het graf hebben genomen:
"...waerom de bende zoo sterk ende groot geweest is, is anders niet als een verholentheyd en geheymenisse van de Hoofden der zelve..."

Woeste avonturiers door G.Ramaekers en Theo Pasing

De heren Ramaekers en Pasing waren van mening dat de bokkerijders een gruwelijke bende vormden. Na de 2e wereldoorlog onderzochten de auteurs uitgebreid de bewaard gebleven procesdossiers; vervolgens legden zij dossiers aan over de diefstallen waarbij bokkerijders betrokken waren. Hun boek:
"de woeste avonturen van de bokkerijders" geeft dan ook vooral een opsomming van ± 25 diefstallen, mishandelingen, overvallen en moorden zoals die tijdens de verhoren onder tortuur werden bekend.
De schrijvers erkennen dat het martelen door de justitie ook aanleiding gaf tot misbruik:
..."personen, die valselijk aangeklaagd waren, bekenden op de pijnbank dingen, die zij helemaal niet hadden gedaan. Liever kozen ze de korte pijn aan de galg dan de urenlange helse folteringen van de tortuur."

De mening dat de grootste schuldigen niet de dieven waren, maar de rechters, die zich verrijkten met de goederen van de geëxecuteerden omdat ze op de pijnbank zoveel bekentenissen konden afdwingen als ze zelf maar wilden, wordt door hun met klem afgewezen. En wel op grond van ± 25 gruwelijke verhalen uit dezelfde processtukken, die wel eens aanleiding gaven tot misbruik.
Ramaekers en Pasing twijfelen niet aan het waarheidsgehalte van de stukken waaraan zij hun feiten hebben ontleend. Ook de auteur Blok zal de onder tortuur verkregen bekentenissen als belangrijk uitgangspunt voor zijn boek nemen.

Roversbenden en geheime genootschappen door professor Anton Blok

In 1991 verscheen het boek van de antropoloog professor Anton Blok:
"De Bokkerijders; Roversbenden en geheime genootschappen in de Landen van Overmaas (1730-1774)."

De bokkerijdersbenden waren in geheime genootschappen georganiseerde roversbenden die zich vooral tegen twee exponenten van de gevestigde orde richtten: de clerus en de boerenstand. Talloze kerken, pastorieën en boerenhoven werden overvallen en geplunderd; veel slachtoffers werden mishandeld en sommigen verloren daarbij het leven.

Nadat aanvankelijk familiebanden en beroepsachtergronden richting hadden gegeven aan de organisatie van de bendes, kwam later de nadruk te liggen op het ritueel, de symboliek en het werven van rekruten als zodanig. De organisatie werd formeel en hiërarchisch. Overvallen en geweld waren tenslotte meer middel dan doel. Geheimzinnigheid en geheimhouding waren tot doel verheven.

Blok wijst ook op de wijze waarop de justitie de straffen ten uitvoer brengt:
"...deze werden bij de woonplaats van de veroordeelden in het openbaar voltrokken, zodat ze evenals de openbare verkoop van hun goederen een aanslag impliceerden op hun eer of reputatie en tevens op die van hun familie en nabestaanden."

Het bleek dat vrijwel alle Bokkerijders in onze regio woonden en dat de meeste er geboren en opgegroeid waren. Overdag leidden ze een normaal bestaan, maar onder de schijn van hun gewone werkzaamheden, kwamen ze op gezette tijden bijeen voor hun nachtelijke vergaderingen. Werving van nieuwe leden was voor de bende een doel op zich geworden en de overvallen kregen steeds meer het karakter van manoeuvres waaraan honderden mensen deelnamen.

De bende krijgt naar verloop van tijd het karakter van een vrijkorps in oprichting. Ze verandert ook van karakter. Naast het gewone volk meldden zich meer gezeten burgers en notabelen. Het scenario en de inzichten van de hoogste leiders werd echter geheim gehouden. Het hooggerecht van Valkenburg stelde dat:
"het wezenlijk inzicht is geweest om door een nieuw op te richten religie die van de Christelijke religie met en nevens de politie te vernietigen, alle goederen gemeen te maken en dus de soevereine macht haar wettig gezag te ontweldigen."

Blok noemt dit een constructie van banditisme 'van bovenaf', een zienswijze van de autoriteiten in Overmaas, waarmee de historische werkelijkheid geweld zou zijn aangedaan. De romanschrijver Ton van Reen neemt het inzicht van de autoriteiten wel serieus zoals we in de volgende paragraaf zullen zien.

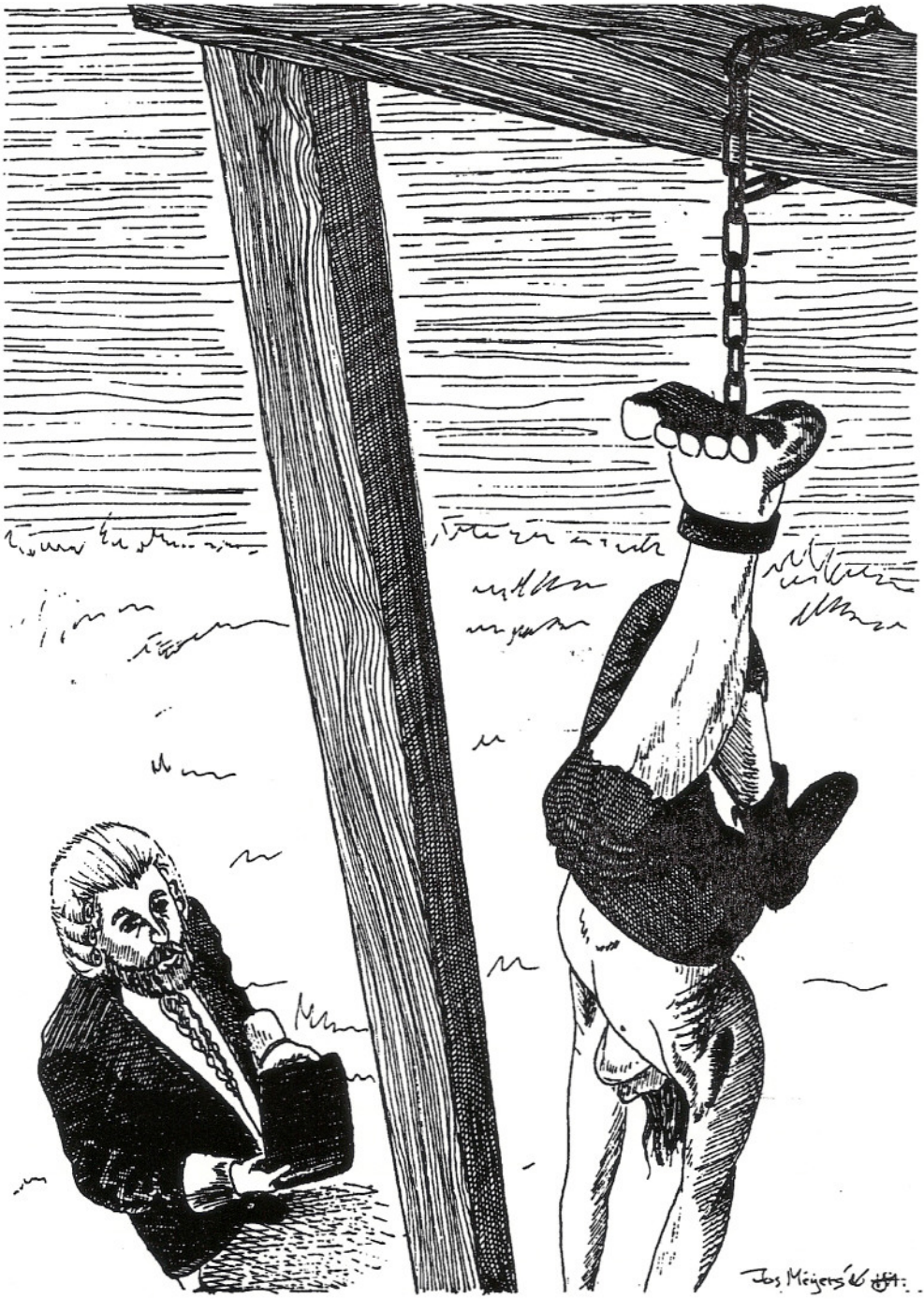

.... en met één been in een ijzeren ketting aan de galg gehangen

Verzetsstrijders tegen de gevestigde orde van hun tijd door Ton van Reen

De romanschrijver Ton van Reen stelt dat vele zwervers en havelozen het zuiden van Nederland onveilig maakten. Om sterk te staan zouden ze een verbond met de duivel, die door een bok werd gesymboliseerd, hebben gesloten. Vooral over de kapitein van de Bokkerijders, de chirurgijn Joseph Kirchhoffs, worden verhalen verteld. Volgens sommigen was hij de grootste leider die, in deze incubatietijd van de Franse Revolutie en besmet als hij was door de Verlichting, een bijna militair optredende bende vormde die klaar moest staan wanneer het uur der wrake zou zijn aangebroken.

Helaas is hij met zijn mannen te vroeg (1772) in de pan gehakt, zodat hij niet wezenlijk heeft kunnen bijdragen aan de omverwerping van het politieke systeem van die dagen.

Volgens van Reen hebben de Bokkerijders zich verzet tegen de gevestigde orde van hun tijd, waarin de kleine luiden sociaal achtergesteld en vaak rechteloos waren.

De naam 'bendes' voor de groepen mensen die vooral in tijden van hongersnood en ellende gingen stelen om in leven te blijven vindt van Reen te zwaar aangezet. Zo ook de benaming 'rovers', want iedereen die in de gewelddadige 18e eeuw niets had was voor galg en rad geboren.

In Limburg en ommelanden groeiden de galgen als strohalmen. In een tijd dat zeker dertig procent van de bevolking niets had en haveloos en hongerig rond trok, was de justitie scheutig met straffen en voor het stelen van een brood verspeelde je je leven.

Van Reen besluit met de opmerking dat de Bokkerijders de helden van de gewone mensen in Limburg zijn geweest.

Roversbenden van meer dan honderd man, mogelijk gedreven door een bevrijdingsideaal is volgens L.Augustus een waanidee. Hierover in het volgende periodiek.

F.Prinsen

Geraadpleegde literatuur: zie literatuurlijst bij artikel in periodiek juni 1995, uitgave nr.7
Illustratie: Jos Meijers (uit: "Ze hingen in drie reijsen", M.Pfeifer/E.Erkens, uitgave Heemk.ver. Maaskant, Elsloo)